

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

712.21

Szerző:

Cím:

Forrás:

Hely

Idő

Személy

Bp.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (O)

A Gellért-hegy története és szerepe az őstörténelmi időktől — a mai napig

Ott magasodik fel a Duna-partján. A néha szeliden csobogó, néha meg szédült iramban végtató Duna évmilliók óta mutatja a tükröt a szelid óriásnak. S a Gellért-hegy, ahogy az idők folyamán az errejárt népek nevezték időfölkötti egykevésséggel mosolyog le a folyóba és a tájba.

Valamikor a történelemelőtti időkben természetesen nem így nézett ki a Gellért-hegy és környéke. Egy neves történétírónk így ír a hegy őstörténetéről: „Régen a Gellért-hegy a Várhegy oldalával egybe volt forrva. Az a vizmosás, melyet ma Ördőárokknak nevezünk s mely a budai hegyekről több patakot vezetett le, vághatta be ezer meg ezer év alatt a mélyedést, melyen most a Krisztina-város felé eső vár alatti házsorok nyulnak el.” A Pest-Buda-i öntudatunk követeli, hogy hegynek nevezzük mert nem nagyon érdemli meg, hiszen csak 255 méter magas.

A legősibb történelmi időkben is lakták, legalább azt bizonyítja a Nemzeti Múzeumban lévő *Gellérthegyi Oltárkö* (Civitas Erasviscorum), amely abban az időben itt élt eraviskus nevű kelta nép emlékét őrzi. A meleg- és gyógyforrások miatt a rómaiak nagyon kedvelték ezt a vidéket és körülötte épült *Öt-forrás városa* tekintélyes nagy város volt.

Attila harcos hunjai Keve vezérletével a hegy mellett keltek át a Dunán és verték

tönkre Ditrík és Matrinus római vezér seregeit. Azóta nevezték a vidéket Kelenföldnek, a hegyet Kelénybércnek.

Erdekes, a Névtelen jegyzőnél azt olvassuk, Taksony vezér Béla és Bocsu testvéreknek adományozta Pest várát. Ugylátszik a hegyen abban az időben valamiféle erődítmény lehetett. Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, bár a honfoglalás előtti időkben a Gellért-hegyet Pestnek hívták és róla nevezték el a lábánál elterülő településeket, semmi adat nincs arról, mintha ezek a települések szláv alapításúak lennének. A hegyet felváltva Pest, Kreenfeld vagy Blocksbergnek nevezik. Állítólag az utóbbi nevet ezért kapta, mert a környék boszorkányainak központja volt. Véleményünk szerint arról volt szó, hogy őseink vallásának papjai, táltosok itt mutatták be áldozataikat. Ebből származhatott aztán a környező városok nem magyar fajú lakósaiban az a hiedelem, hogy a hegyen boszorkánygyűlések voltak. Különben is a magyar törvénytár nyilvántartja Könyves Kálmán királyunk egy rendeletét, amely szerint „boszorkányok nincsenek”.

A hegy a XI. században kapta a Szent Gellért-hegy nevet. Egykorú írás szerint István király halála után a magyar népek igen elégedetlenek voltak a bevándorolt idegenek nagy befolyása miatt: Szabadságharcot kezdtek” Vezérük Vata és társai lenyiratták hajukat, csak három üstököt

nagyván abból lelőgni a fejről; ősi szokás szerint lovakat áldozának az Istennek, az áldozat után pedig varázslóiktól körülvéve régimódú lakmározásokban fogyaszták el azt, ami az áldozatokból megmaradt. Ezek után nekidühödve rárohantak a papi tizedezőkre, idegenekre és a templomokra. Árvazokat lelélek, emezeket feldúlák.” Gellért csanádi püspök szintén idegen volt, s mikor politikai küldetésben uton volt Pesten, a hagyomány szerint Vata felkelői megtamadták és a hegy szikláin leökve megölték. Vértanusága helyén, lehet, hogy a hegy tetején kápolnát építtetett a hívő kegyelet. Még 1732-ben is említést tesznek, rólf Bátorházy Zsigmond látogatása alkalmából a Szent Gellért-kápolnáról. Ma már a helyét sem tudjuk.

Harci zaj a Gellért-hegy körül

Említés ugyan nem történik, hogy az Árpádok alatt a hegyen vár vagy erődítmény állt volna, de az egykorú képek úgy ábrázolják. Corvin Mátyás hatalmas arany építkezésekben kezdett a déli lejtőn. Nem tudni ez a „Fekete-sereg” számára készült laktanyának, vagy 40.000 diáknak egyetemi várost akart építeni.

1541-ben a Gellért-hegyen felállított ágyakkal lövette Roggendorf császári-királyi tábornok a budai várat. A bennszorult Izabellát, Zápolya János özvegyét Török Bálint vezetésével megjelent ozmán sereg szabadította ki szorongatott hely-

zetéből. A feljegyzések szerint, mikor a tábornok ágyai megdőrdültek, Fráter György a nagyesszű barát ezt üzente Roggendorfnak:

— Te vén, agyafurt bolond, ne dörmögj olyan *éktelenül* hasztalan ágyúddal, mert a királynét idegessé teszi a lárma.

A törökök, ha akkor nem is rövid idő múlva csellet elfoglalták a várat Izabellától és a várfokán 145 éven keresztül a félholdas lobogó lengett. Erődítményt is építettek a Gellérthegyre, de csak figyelő állomásnak használták, tulajdonképpen erősség szerepet sohasem adtak neki.

A hódoltság alatt a Gellérthegyet Gürz Eliász muzulmán szent pap után Gürz Eliász hegyének nevezték. Búcsújáró hely is volt. A hithű törökök szivesen keresték föl szent sirját, mert a hegy oldalában fekvő szőlőkből rövid úton került a jó muzulmán torkokba a bor.

A törökök kiűzése utáni időkben keletkezett a gellérthegyi húsvéti búcsú, amit azóta is szorgalmasan megtart a hegy lábánál elterülő város, majd városok lakossága.

Az akkori újság így ír az itti tartott népiünnepéről:

— Mult húsvéthétfőn délután a szokott évenkénti népiünnep tartatott a tisztas budai sz. Gellérten. El sem látható hosszú karavánok húzódtak át mindjárt délután Pestről a hidon és a budaiakkal egyesülve fekete sujtásokként lepték el a zöldelő hegy oldalait. Egész családok (familiák) törekedtek felfelé, mintha végkép kiakarnának Pest-Budáról vándorolni. Az egyik kalácscsal megrakott kosarat, a másik egy sziverősítő pinczetokot; egyik pi-ci, járnai sem tudé apródját; másik ismét

tán legnehezebb vagyónát — karjába csimpaszkodó hitvestársát vivé fel — meggörbedve a hegynek.

1813-ban Heli Miksa, a híres csillagász tanácsára csillagvizsgálót kezdtek építeni a hegy tetejére. Az 1815-ben ünnepélyesen megnyitott „csillagda”, az akkori idők legmodernebbül felszerelt ilyen intézménye volt.

Az 1849-es szabadságharcban fontos szerepet töltött a sok vihart látott hegy. A csillagda mellől lőtték az osztrákokat a hős honvédek. Az osztrák védősereg viszont tönkre verette a csillagdát.

A Bach-korszak alatt katonai védműveket építettek a hegy tetejére. Az úgynevezett Citadellát 1854 június havában vette birtokába a katonaság, de 1889-ben ki is vonultak. Akkor szűnt meg a Citadella katonai jellege. Hamarosan egyrészt le is bontották és így megszűnt a Cellért-hegy katonai jellege.

És azóta...

Azóta a Gellért-hegy megszűnt még a legcsekélyebb mértékben is megerősített hely lenni. Inkább szerelmeseik keresik fel kiépített és gondozott sétányait. Eltűntek a déli lejtő szőlő-kertjei is. A főváros egyik legszebb villanegyede foglalta el a helyét. Ahol valamikor vidám szüretelők zaja verte fel a tájat, most méltóságteljes villák terpeszkednek.

Zöld gyepszőnyegek ömlenek végig a lankás hegyoldalon és a napsugarak aranyozzák meg a reggeleket. Zsendülő fűben a távoli vidékek világa él, az ember elfelejti a nagyváros, a körengteteg morajló életét.

Azóta ott magasodik a Duna-partján. A városra néző sziklán, mint égfe mutató kéz, Gellért püspök bronzba öntött szobra néz a bűnös városra. A püspök lábánál kőbemeredt pogány magyar fekszik, de nem az álom vagy a nyugalom ömlik el rajta, inkább feszült várakozás, arra a pillanatra, amíg ő is fölmagasodhat a püspök mellé, hogy az elfelejtett, megtagadott ősi mítoszt hirdesse minden magyaroknak.

